

BrabantBalie

Podium voor Toekomstdebatten

Armoede moet weer van de agenda

Zijn gemeenten voorbereid op massawerkloosheid?

Verslag van het derde debat in de reeks 'Armoede moet weer van de agenda' - over werkloosheid en arbeidsmarkt in het licht van de economische crisis - op 2 februari 2009 in De Harmonie in Tilburg.

Deltaplan of verhoogde dijkbewaking?

Een breed sociaal akkoord, inclusief scholing en ontslagrecht, waarin ook de vaste groep 'outsiders' met een uitkering en flexwerkers meegenomen worden. Daarvoor pleitte hoogleraar arbeidsmarktbeleid aan de Universiteit van Tilburg Ton Wilthagen aan het eind van het derde in een reeks van zes debatten over armoedebeleid. Conclusie van alle deelnemers: scholing is de enige manier om uit de huidige crisis te komen én om beter bewapend te zijn tegen de volgende.

Het debat, met naast Wilthagen deelname van Elly Blanksma (2e Kamer CDA), Hans Spekman (2e Kamer PvdA) en Tof Thissen (voorzitter Divosa), was aangekondigd als discussie over de vraag of gemeenten in Noord-Brabant voldoende zijn voorbereid op de gevolgen voor de werkgelegenheid van de economische crisis. Logisch gelet op de dynamiek van het onderwerp, stond gespreksleider Ton Horn toe dat het onderwerp breder werd ingestoken. De vraag of een 'deltaplan of verhoogde dijkbewaking' nodig is om de sociale impact van de malaise te beperken, overstijgt immers ruimschoots de Brabantse gemeentegrenzen.

Ton Wilthagen trapt af met een lesje etymologie: het woord 'crisis' stamt af van 'besluiten nemen'. „En dat zal moeten gebeuren. Voor de korte én lange termijn.“ Op de korte termijn kan er niet zo heel veel, aldus de hoogleraar. „Hadden we de problemen voor willen zijn, dan hadden vijf jaar geleden de juiste beslissingen genomen moeten worden. Het dak repareren als de zon schijnt, wordt wel gezegd. Maar dat is niet gebeurd. Daardoor missen we nu de goede infrastructuur voor het behoud van werkzekerheid. We zullen eraan moeten werken dat de crisis bijdraagt aan draagvlak voor een moderner arbeidsmarkt, dat wil zeggen: een georganiseerd en systematisch werkzekerheidsstelsel, waarbij werken noodzakelijkerwijs niet altijd bij dezelfde baas hoeft te zijn.“

De arbeidsmarkt is net het Nederlandse elftal

Nederland rekent zich wat de arbeidsmarkt betreft ten onrechte rijk, aldus Wilthagen. „Het is net als met het Nederlands elftal... We vinden dat we het beste voetbal ter wereld spelen, maar we worden geen wereldkampioen! Daarvoor is een integrale werkzekerheidsaanpak nodig. Het inrichten van mobiliteitscentra, zoals de overheid nu stimuleert in de strijd tegen de economische crisis, is niet genoeg. Je hebt maar één transferium nodig: van werk naar werk. Werkgevers zullen hun verantwoordelijkheid moeten nemen dat iemands loopbaan voortaan een ketenverschijnsel is. De baan voor het leven bestaat niet meer. Dat moet ook de werknemer beseffen. Die zal in zichzelf moeten investeren. Ik snap niet dat mensen iedere zaterdag hun auto poetsen, maar vergeten zichzelf bij te poetsen.“

Wilthagen bedacht enige tijd geleden de term *flexicurity*: flexibiliteit en zekerheid. Een arbeidsmarkt gebaseerd op dat principe komt neer op contractuele flexibiliteit en een efficiënt arbeidsmarktbeleid, wat een groot aanpassingsvermogen vergt van mensen en bedrijven. Daarbij hoort een leven lang leren (onderwijs) en een modern sociaal

zekerheidstelsel (van nazorg naar voorzorg). Zeker wat dat laatste betreft staan we volgens Wilthagen nog pas aan het begin.

De term 'onderwijs' is gevallen. Europarlementariër Lambert van Nistelrooij (CDA) mengt zich in het debat. Hij weet hoe het in Finland gaat: „Opleiden, opleiden en nog eens opleiden.” Daar zou Nederland een voorbeeld aan moeten nemen. „En vergeet daarbij de bovenkant van de arbeidsmarkt niet. Zorg dat je goede mensen vasthoudt.” Versterking van innovatieve sectoren is in dit verband van groot belang, benadrukt Elly Blanksma. De regio Zuid-Oost Brabant is zo'n sector, met ICT en automotion. Hans Spekman signaleert dat er in Nederland te weinig wordt vernieuwd. „We hebben te weinig mensen die zoiets als TomTom kunnen bedenken”.

'In het buitenland verbazen ze zich over ons'

Wilthagen noemt het een schande dat Nederland nog geen nationaal scholingsfonds kent en werknemers scholing via hun werkgever moeten regelen. „In het buitenland verbazen ze zich over ons. Slechts 15 procent van de beroepsbevolking volgt scholing. Dat wil dus zeggen: 85 procent niet! In Zweden telt de vleesverwerkende sector (als slechtste) twaalf scholingsdagen. In Nederland komen we in de bouw niet verder dan drie.”

Van het huidige onderwijssysteem moeten we het trouwens niet hebben, stelt Tof Thissen in niet mis te verstane bewoordingen. „De gevolgschade voor de sociale zekerheid veroorzaakt door het onderwijs, is enorm. Het onderwijs presteert het om 60.000 jongeren zonder startkwalificatie af te leveren. Ik wil ervoor pleiten scholen enkel nog vóór te financieren en pas definitief af te rekenen als een leerling een baan heeft. Het onderwijs moet zich veel meer met werk en inkomen bezighouden.” Thissen wordt in zijn analyse door niemand tegengesproken.

Wethouder Paul Huijgen van Tilburg (arbeidsreïntegratie en armoede, SP) was in zijn stad onlangs op werkbezoek bij Sony. Dit bedrijf heeft een eigen opleidingscentrum voor eenieder die er werkt, ongeacht hoelang of hoe lang nog. Met name Wilthagen relativeert („Ik vrees dat het een uitzondering is”), maar Huijgen is ervan overtuigd dat scholing heel goed kan bij het reguliere bedrijfsleven. Blanksma denkt dat kleine bedrijven best willen scholen, maar het nu nog vooral als ballast zien. „Het CDA wil kijken naar mogelijkheden om kleinere bedrijven fiscale faciliteiten aan te reiken om werknemers scholing aan te bieden.” Wilthagen bepleit dat mensen rechtstreeks aanspraak kunnen maken op scholingsrecht en recht op loopbaanbegeleiding. „Dat zijn pas moderne rechten die horen bij moderne problemen.”

'Sociale zekerheid moet doelmatiger'

Mensen hebben sociale zekerheid nodig, „maar het beschermende, beschuttende systeem is te dominant”, vindt Thissen. „Met als gevolg dat sinds de jaren tachtig, ongeacht hoog- of laagconjunctuur, een constante groep van zo'n 1,2 a 1,5 miljoen 'outsiders' in een uitkering zit. Zeer zorgwekkend. Gek genoeg bepleiten de vakbonden een dergelijk beschuttend systeem nog steeds.” Het accent bij sociale zekerheid dient meer in de richting van doelmatigheid te worden verschoven, aldus Thissen. „We moeten mensen stimuleren hun talent voor de arbeidsmarkt aan te wenden. Mensen met beperkt ontwikkelde talenten roepen we op om in hun talenten te investeren.”

Weg met de voortdurende herstructureringen, herformuleringen, herpositioneringen en fusies, aldus Thissen. „Stop de discussie of gemeenten de WW of de Wajong (voor jonggehandicapten) moeten uitvoeren. Dat leidt straks óók weer tot herstructurering.” Gemeenten moeten volgens hem alle zeilen bijzetten om mensen van werk naar werk te helpen, „maar hebben geen idee wat arbeidsmarktbeleid is. Een faciliteitenpunt voor ondernemers en een *one-shop-loket*, dat is het wel zo'n beetje. Ik zou zeggen: gemeenten kijk eens bij een ROC wat voor opleidingen er zijn en vraag het lokale MKB wat ze over vijf jaar nodig hebben. Leg de relatie tussen arbeidsmarkt, volkshuisvesting

en mobiliteit. Zorg voor woningen en infrastructuur. Durf als wethouders buiten de gebaande paden te treden. Gun elkaar succes. Formuleer één visie..."

Spekman maakt zich, net als de andere debaters, grote zorgen over mensen met een beperking. „Het gevaar met zo'n crisis bestaat dat deze mensen worden uitgekotst. Zij worden als eerste de dupe. Juist in crisistijd moet je de focus op deze mensen houden.”

'De arbeidsmarkt ná de crisis is een andere'

Gelukkig is er nog leven ná de crisis. Alleen, dat leven zal er wat de arbeidsmarkt aangaat anders uitzien, verwacht Wilthagen. „ De arbeidsmarkt is paradoxaal: krapte en massaontslagen naast elkaar. Er is krapte als onderstroom, maar die krapte zal straks niet meer dezelfde zijn. De vraag zal er straks anders uitzien, dat leidt tot een ander aanbod, dus ontstaat er ook een andere krapte.” Om daar nu al voorbereid te zijn moet Nederland volgens Wilthagen inzetten op een modern arbeidsmarktbeleid, uiteraard op basis van *flexicurity*. „Daarvoor zijn allerlei dingen tegelijk nodig, dus niet alleen bezig zijn met versoepeling van het ontslagrecht, zoals minister Donner doet. De juiste mentaliteit, capaciteiten en faciliteiten, daar gaat het om. Dat moet allemaal op orde zijn en dat is in Nederland niet het geval”, aldus Wilthagen. Wat moet er concreet gebeuren? „Draagvlak creëren voor modernisering. Doe we dat niet, dan kweekt dat cynisme en conservatisme en mensen zullen zich gaan beschouwen als speelbal van de internationale conjunctuur.” Daarvoor is inspirerend leiderschap nodig, zegt iemand in de zaal. Ton Wilthagen: „Dat missen we in Nederland.”

Door: Toine van Corven, Tilburg

BrabantBalie
Podium voor Toekomstdebatten
Postbus 996
5000 AZ Tilburg

T. 013 544 14 40

M. 06 136 617 55

F. 013 544 06 05

brabantbalie@zet-brabant.nl

www.brabantbalie.nl